

- prostorom i upravljanje zračnim prometom u okviru zajedničke tansportne politike.
- (2) Ovaj pravilnik posebno uspostavlja pravila kojim se osigurava bolja suradnja između civilnih i vojnih subjekata odgovornih za upravljanje zračnim prostorom koji je operativan u zračnom prostoru pod nadležnošću Bosne i Hercegovine.
 - (3) Ovim pravilnikom preuzimaju se odredbe Uredbe Komisije (EZ), broj 2150/2005 od 23. prosinca 2005. godine, o utvrđivanju zajedničkih pravila za fleksibilno korištenje zračnog prostora.
 - (4) Navođenje odredaba uredbe iz stavka (3) ovoga članka vrši se isključivo u svrhu praćenja i informiranja o preuzimanju pravne tekovine Europske unije u zakonodavstvo Bosne i Hercegovine.

Članak 2.
(Definicije)

- (1) Za potrebe ovog pravilnika primjenjuju se definicije i pojmovi iz članka 2. Pravilnika o uspostavljanju okvira za stvaranje Jedinstvenog europskog neba ("Službeni glasnik BiH", broj 40/20).
- (2) Neovisno od stavka (1) ovoga članka, za potrebe ovog pravilnika primjenjuju se sljedeće definicije:
 - a) **jedinica za upravljanje zračnim prostorom – AMC** (airspace management cell - AMC) je jedinica odgovorna za svakodnevno upravljanje zračnim prostorom u nadležnosti jedne ili više država;
 - b) **rezervirani zračni prostor** (airspace reservation) je definirani opseg zračnog prostora privremeno rezerviran za isključivu ili specifičnu uporabu po kategorijama korisnika;
 - c) **ograničenje zračnog prostora** (airspace restriction) je definiran opseg zračnog prostora u okviru kojeg se, na različite načine, u određenom vremenu mogu izvoditi aktivnosti opasne po let zrakoplova (oblast opasnosti); ili zračni prostor koji se nalazi iznad kopnenih područja ili teritorijalnih voda države, u okviru kojeg je let zrakoplova ograničen sukladno određenim navedenim uvjetima (ograničena zona); ili zračni prostor koji se nalazi iznad kopnenih područja ili teritorijalnih voda države, u okviru kojeg je let zrakoplova zabranjen (zabranjena zona);
 - d) **struktura zračnog prostora** (airspace structure) je određeni obim zračnog prostora projektiran da osigura sigurno i optimalno izvođenje operacija zrakoplova;
 - e) **jedinica za pružanje usluga u zračnom prometu – ATS jedinica** (Air Traffic Sevices Unit - ATS Unit) je jedinica, civilna ili vojna, nadležna za pružanje usluga u zračnom prometu;
 - f) **civilno-vojna koordinacija** (civil-military coordination) je koordinacija između civilnih i vojnih strana ovlaštenih da donose odluke i dogovaraju aktivnosti;
 - g) **vojna jedinica za kontrolu zračnog prometa** (controlling military unit) je svaka stalna ili mobilna vojna jedinica koja upravlja vojnim zračnim prometom i/ili obavlja druge aktivnosti koje, zbog svoje specifične prirode, mogu zahtijevati rezervaciju ili ograničenje zračnog prostora;
 - h) **prekogrančni zračni prostor** (cross-border airspace) je struktura zračnog prostora koja se proteže preko državnih granica i/ili granica oblasti informiranja u letu;
 - i) **namjera leta** (flight intention) je putanja leta i pripadajući podaci o letu koji opisuju planiranu putanju leta do odredišta, ažurirani u svakom trenutku;

Na temelju čl. 16. i 61. stav (2) Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", br. 32/02, 102/09 i 72/17) i članka 14. stavak (1) Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 39/09 i 25/18), generalni ravnatelj Direkcije za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine donosi

**PRAVILNIK
O UTVRĐIVANJU PRAVILA ZA FLEKSIBILNO
KORIŠTENJE ZRAČNOG PROSTORA**

Članak 1.
(Predmet)

- (1) Ovaj pravilnik, u okviru Jedinstvenog europskog neba, propisuje jačanje i harmonizaciju primjene koncepta fleksibilnog korištenja zračnog prostora sukladno članku 2. stavak (1) točka (z) Pravilnika o uspostavljanju okvira za stvaranje Jedinstvenog europskog neba ("Službeni glasnik BiH", broj 40/20) kako bi se olakšalo upravljanje zračnim

- j) **putanja leta** (flight path) je putanja zrakoplova kroz zrak, definirana u tri dimenzije;
- k) **stvarno vrijeme** (real-time) je točno vrijeme tijekom kojeg se određeni proces ili događaj dešava;
- l) **razdvajanje** (separation) je razmak između zrakoplova, razina ili staza;
- m) **korisnici** (users) su civilni ili vojni zrakoplovi koji izvode operacije u zraku kao i sve druge strane koje zahtijevaju zračni prostor.

Članak 3.
(Načela)

Koncept fleksibilnog korištenja zračnog prostora reguliran je sljedećim načelima:

- a) koordinacija između civilnih i vojnih organa je organizirana na strateškoj, predtaktičkoj i taktičkoj razini upravljanja zračnim prostorom kroz uspostavu sporazuma i postupaka kako bi se povećala sigurnost i kapacitet zračnog prostora, i poboljšala efikasnost i fleksibilnost operacija zrakoplova;
- b) usklađenost između upravljanja zračnim prostorom, upravljanja protokom zračnog prometa i svih usluga u zračnom prometu se uspostavlja i održava na tri razine upravljanja zračnim prometom navedene u točki a) ovoga članka kako bi se, na dobrobit svih korisnika, osigurala efikasnost u planiranju, dodjeli i korištenju zračnog prostora;
- c) rezervacija zračnog prostora za isključivu ili specifičnu uporabu kategorija korisnika je privremene prirode, primjenjuje se samo tijekom ograničenih vremenskih perioda na temelju stvarne uporabe, a ukida se čim prestane aktivnost koja je bila uzrok njene uspostave;
- d) nadležni organi Bosne i Hercegovine razvijaju suradnju sa ciljem efikasne i dosljedne primjene koncepta fleksibilnog korištenja zračnog prostora preko državnih granica i/ili granica oblasti informiranja u letu, posvećujući posebnu pažnju prekograničnim aktivnostima; ova suradnja pokriva sva relevantna pravna, operativna i tehnička pitanja;
- e) jedinice za pružanje usluga u zračnom prometu i korisnici upotrebljavaju raspoloživi zračni prostor na najbolji mogući način.

Članak 4.

(Strateško upravljanje zračnim prostorom - razina 1)

- (1) Sukladno članku 22. Zakona o zrakoplovstvu BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 39/09 i 25/18) i Politici upravljanja zračnim prostorom BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 60/18), Komitet za upravljanje zračnim prostorom je nadležno tijelo Bosne i Hercegovine za upravljanje zračnim prostorom na strateškoj razini.
- (2) Komitet za upravljanje zračnim prostorom izvršava sljedeće zadatke:
 - a) osigurava sveukupnu primjenu koncepta fleksibilnog korištenja zračnog prostora na strateškoj, predtaktičkoj i taktičkoj razini;
 - b) redovito razmatra zahtjeve korisnika;
 - c) odobrava aktivnosti koje zahtijevaju rezervaciju ili ograničenje zračnog prostora;
 - d) utvrđuje privremene strukture i postupke zračnog prostora kako bi ponudili višestruke opcije za rezervaciju zračnog prostora i rute zračnog prostora;
 - e) uspostavlja kriterije i postupke kojim se predviđa stvaranje i korištenje podesivih bočnih i vertikalnih granica zračnog prostora neophodnih za usklađivanje različitih varijacija u putanjama leta i kratkoročnih izmjena letova;

- f) vrši procjenu državnih struktura zračnog prostora i rutne mreže sa ciljem planiranja postupaka i struktura fleksibilnog zračnog prostora;
- g) definira posebne uvjete po kojim je nadležnost za razdvajanje između civilnih i vojnih letova na jedinicama za pružanje usluga u zračnom prometu ili na vojnim jedinicama za kontrolu zračnog prometa;
- h) sa susjednim državama razvija prekogranično korištenje zračnog prostora gdje je to potrebno za protok zračnog prometa i aktivnosti korisnika;
- i) koordinira svoju politiku upravljanja zračnim prostorom sa politikom susjednih država kako bi zajednički pristupili pitanju korištenja zračnog prostora preko državnih granica i/ili granica oblasti informiranja u letu;
- j) uspostavlja strukture zračnog prostora i iste stavlja na raspolaganje korisnicima, u bliskoj suradnji i koordinaciji sa susjednim državama, gdje date strukture zračnog prostora imaju značajan utjecaj na promet preko državnih granica i/ili granica oblasti informiranja u letu, s ciljem da se osigura optimalno korištenje zračnog prostora za sve korisnike zračnog prostora Bosne i Hercegovine;
- k) sa susjednim državama uspostavlja jedan zajednički skup standarda za razdvajanje između civilnih i vojnih letova za potrebe prekograničnih aktivnosti;
- l) utvrđuje mehanizme konsultacija između lica ili organizacija iz stavka (3) ovoga članka i svih relevantnih partnera i organizacija kako bi se osiguralo da se na ispravan način pristupi svim zahtjevima korisnika;
- m) procjenjuje i pregleda postupke za zračni prostor i učinak fleksibilnog korištenja operacija u zračnom prostoru;
- n) uspostavlja mehanizme za arhiviranje podataka o zahtjevima, dodjeli i stvarnom korištenju struktura zračnog prostora za potrebe dalje analize i planiranja aktivnosti.

- (3) Uvjeti iz stavka (1) točka g) ovoga članka se dokumentiraju i uzimaju se u obzir prilikom sigurnosne procjene na koju upućuje članak 7. ovoga pravilnika.
- (4) Komitet za upravljanje zračnim prostorom obavlja zadatke utvrđene u stavku (2) ovoga članka kroz zajednički civilno-vojni proces.
- (5) Vijeće ministara Bosne i Hercegovine imenuje članove Komiteta za upravljanje zračnim prostorom sukladno Zakonu o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 39/09 i 25/18).

Članak 5.

(Predtaktičko upravljanje zračnim prostorom - razina 2)

- (1) Člankom 23. Zakona o zrakoplovstvu BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 39/09 i 25/18) uspostavljena je Jedinica za upravljanje zračnim prostorom - AMS za dodjelu zračnog prostora sukladno uvjetima i postupcima iz članka 4. stavak (2) ovoga pravilnika.
- (2) Pravilnikom o uspostavljanju i organizaciji Jedinice za upravljanje zračnim prostorom ("Službeni glasnik BiH", broj 9/17) utvrđen je rad i sastav Jedinice za upravljanje zračnim prostorom - AMS (airspace management cell - AMS) kojeg čine predstavnici civilnih i vojnih organa.
- (3) Sukladno članku 6. Pravilnika o uspostavljanju i organizaciji Jedinice za upravljanje zračnim prostorom ("Službeni glasnik BiH", broj 9/17) osiguran je sustav za podršku za rad Jedinice za upravljanje zračnim prostorom - AMS.

Članak 6.

(Taktičko upravljanje zračnim prostorom - razina 3)

Člankom 24. Zakona o zrakoplovstvu BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 39/09 i 25/18) i Pravilnikom o uspostavljanju i organizaciji Jedinice za upravljanje zračnim prostorom ("Službeni glasnik BiH", broj 9/17) uspostavljeni su postupci za civilno-vojnu koordinaciju s ciljem upravljanja zračnim prostorom u realnom vremenu (razina 3).

Članak 7.

(Procjena sigurnosti zračne plovidbe)

Kako bi održala ili unaprijedila postojeće razine sigurnosti zračne plovidbe, Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine osigurava da se, u kontekstu procesa upravljanja sigurnošću, provede procjena sigurnosti zračne plovidbe, uključujući utvrđivanje opasnosti i procjenu i smanjenje rizika, prije nego se uvedu bilo kakve promjene u operacijama fleksibilnog korištenja zračnog prostora.

Članak 8.

(Izvjешćivanje)

Sukladno članku 7. Pravilnika o organizaciji i korištenju zračnog prostora u Jedinistvenom evropskom nebu ("Službeni glasnik BiH", broj 86/23), u godišnjem izvješćivanju o primjeni fleksibilnog korištenja zračnog prostora, Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine osigurava elemente koji su detaljno navedeni u Aneksu I ovoga pravilnika.

Članak 9.

(Praćenje usklađenosti)

Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine, sukladno svojim nadležnostima, prati usklađenost sa ovim pravilnikom putem inspekcija, pregleda i sigurnosnih nadzora.

Članak 10.

(Neprimjenjive odredbe)

- (1) Neprimjenjive odredbe Uredbe Komisije (EZ), broj 2150/2005 od 23. prosinca 2005. godine, o utvrđivanju zajedničkih pravila za fleksibilno korištenje zračnog prostora navedene su u Aneksu II ovoga pravilnika.
- (2) Odredbe iz stavka (1) ovoga članka primjenjuju se nakon završetka prvog prijelaznog perioda dok Bosna i Hercegovina ne ispuni sve uvjete određene u članku 2. stavak (1) Protokola II ECAA sporazuma.

Članak 11.

(Prestanak važenja propisa)

Stupanjem na snagu ovoga pravilnika prestaje da važi Pravilnik o utvrđivanju pravila za fleksibilno korištenje zračnog prostora ("Službeni glasnik BiH", broj 79/10).

Članak 12.

(Stupanje na snagu)

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

Broj 1-3-02-2-893-7/23

25. prosinca 2023. godine

Banja Luka

Generalni ravnatelj

Čedomir Šušnjar, v. r.

se provodi u odnosu na sigurnost zračne plovidbe, kapacitet zračnog prostora, efikasnosti i fleksibilnosti operacija zrakoplova svih korisnika.

- Problemi na koje se naišlo u provođenju ovog pravilnika, poduzete mjere i potreba za promjenama.
- Ishod državnih inspekcija, pregleda i sigurnosnih nadzora.
- Suradnja između Bosne i Hercegovine i drugih država po pitanju upravljanja zračnim prostorom i posebno po pitanju stvaranja i upravljanja prekograničnim zračnim prostorom i prekograničnim aktivnostima.

ANEKS II**NEPRIMJENJIVE ODREDBE**

Članak 5.

2. Predtaktičko upravljanje zračnim prostorom - razina 2
Dvije ili više Država članica mogu uspostaviti zajedničku jedinicu za upravljanje zračnim prostorom.

ANEKS I**LISTA ELEMENATA POTREBNIH ZA GODIŠNJE
IZVJEŠĆE O PRIMJENI FLEKSIBILNOG KORIŠTENJA
ZRAČNOG PROSTORA**

- Opći opis državne organizacije i nadležnosti na razini 1, razini 2 i razini 3 koncepta fleksibilnog korištenja zračnog prostora.
- Procjena funkcioniranja sporazuma, postupaka i sustava podrške uspostavljenih na strateškoj, predtaktičkoj i taktičkoj razini upravljanja zračnim prostorom. Ova procjena